

METRÒNOM XXI

UNA ALTRA RELECTURA DE FERRATER
EN EL PRIMER QUART DEL NOSTRE SEGLE

Alba Bosch Pijuan

0. Metrònom

Noia, dona, noia... Ferrater acciona el seu *Metrònom* i sento el so del seu batec dur dintre meu. Paraules, l'una darrere l'altra, que ressonen de ben segur a l'interior de qualsevol —i encara més especialment de qualsevol dona— que les llegeix. I és que, amb aquesta composició, el poeta reusenc demostra com se sap la dona de memòria: amb els ulls tancats.

Gabriel Ferrater, sense cap mena de dubte, posseeix la sensibilitat, l'habilitat o el do de traduir en paraules fins i tot allò que ni tan sols viu en la seva pròpia pell. Heu-les ací:

Noia, dona, noia,
dona. Sents el batre
d'un metrònom dur
i vetlles l'alterna
natura que estimes.
Quina prefereixes,
noia que s'exhala,
dona que es recull?
Menes la segura
conspiració
de totes les coses:
abolíu la noia,
porteu l'acomplerta,
la ben reclamada.

Ara, de la noia
no saps ni parlar-ne:
vida anterior,
com d'ocell o fruita.
Dona instaurada,
la interpretaràs.
Tindràs, per contar-la,
valors ben entesos
i tacte, suau
vellut de silencis,
i mots. Els mots teus,
que et van refinant.
Incisius per anys,
no en fas servir d'altres
per parlar de tu:
els mots que t'arrenquen
la pell de la llengua
cada cop que els dius.

I ara, després de sentir-ne la música, anem a pams i fixem-nos en la lletra.

1. La noia, la dona i el metrònom

Noia, dona, noia,
dona. Sents el batre
d'un metrònom dur
i vetlles l'alterna
natura que estimes.

Tan bon punt el comencem a llegir, entenem que el metrònom al qual es refereix és alhora la mateixa cadència del poema —noia-dona, *tic-tac*. D'aquesta manera, el metròman Ferrater aconsegueix immerngir-nos en el fons dels seus versos: *llegim* la poesia i *som* la poesia. Aquest efecte es multiplica si som noies-dones, perquè el fet de sentir-nos-hi identificades ens hi endinsa encara més.

Perquè, al capdavant, qui és aquesta *noia-dona* de Ferrater? Potser podríem dir que és l'adolescent que es converteix en dona després de sofrir un reguitzell de canvis físics,

psicològics o socials. Però no oblidem que també és una *dona-noia*; és a dir, aquesta transformació —deixant de banda, per motius obvis, la física— és progressiva i regressiva: cíclica. Però la qüestió principal és: quant de temps dura aquest cicle?

Si retrocedim i ens situem en el context de la dècada dels seixanta, la sentència era que la noia acabaria essent una dona i que, aquest procés —el cicle noia-dona-noia...— seria més aviat curt. En canvi, si ho extrapolem als nostres dies —sense moure'ns de la societat occidental—, segurament estarem d'acord que una gran part d'aquestes *noies-dones* es resisteixen cada cop més a la finalització d'aquest cicle.

2. La lluita interior

Quina prefereixes,
noia que s'exhala,
dona que es recull?

La fembra del segle XXI, des de l'adolescència —i fins als 20, 30, 40 i encara més enllà— es debat entre la «noia que s'exhala» i la «dona que es recull». El «batec dur» (que no cedeix fàcilment a la pressió, per definir-ho en paraules fabrianes) no és més que la lluita entre dos personatges que ha d'interpretar la mateixa actriu.

Així doncs, damunt la corda fluixa es debaten la noia i la dona: l'una encara és la poncella a punt d'obrir-se, l'altra ja és la flor que es panseix. Quan finalment esclata, encara és noia però deixa de ser-ho alhora.

3. La dona, l'acomplerta?

Menes la segura
conspiració
de totes les coses:
abolíu la noia,
porteu l'acomplerta,
la ben reclamada.

Segons Ferrater, és la mateixa noia qui «mena la segura conspiració de totes les coses». Però això només és una quimera: la noia no té el control total; acabarà essent dona, per molt que s'hi resisteixi, però a la vegada no pot ser-ho quan ella ho vol. I quan aquesta

noia sigui abolida —«aboliu la noia», sentència; és que potser aquesta noia no té cap valor?—, quan arribi «l'acomplerta, la *ben* reclamada», sembla que ja no hi haurà camí de retorn.

D'aquesta manera és com sembla que ho veia el nostre poeta. En canvi, un Ferrater centenari, instal·lat en la (in)comoditat del nostre segle, m'atreviria a dir que comprendria que això, avui en dia, no és —ni hauria de ser— necessàriament així. El metrònom del segle XXI no s'atura. O, com a mínim, és un metrònom suau: ni violent ni brusc. Per tant, aprofitaré l'avinentesa per reivindicar la noia, la noia feminista que es deslliura de la cotilla que l'oprimeix amb el lema oposat: aboliu la dona, porteu la imperfecta: la ben aclamada!

4. L'impàs

Ara, de la noia
no saps ni parlar-ne:
vida anterior,
com d'ocell o fruita.

Però el sempitern jove Ferrater parla de la «ben reclamada», la que ha d'arribar sí o sí, la que toca: la raó de ser de la noia. Una noia de la qual arribarà el dia que la dona ja no en sabrà parlar. Perquè ja forma part d'una altra vida, era l'ocell a punt d'aixecar el vol, el fruit que encara no era prou madur per ésser collit. Un cop la dona ja estigui instaurada, quan ja no hi hagi volta de full, de la noia, la immadura, només en quedarà el record. Un record, però, que podrà interpretar amb la saviesa acumulada en l'impàs, en el mateix salt de noia a dona.

5. La dona instaurada

Dona instaurada,
la interpretaràs.
Tindràs, per contar-la,
valors ben entesos
i tacte, suau
vellut de silencis,
i mots. Els mots teus,
que et van refinant.

Aquesta saviesa, «els valors ben entesos i el tacte, el suau vellut de silencis i els mots», són valors ben entesos, perquè ja són els seus, la seva personalitat forjada a base de ser nena, però sobretot, noia. I a l'esdevenir dona, ja domina l'art de parlar i callar oportunament.

Ara les paraules dites pertanyen a la dona i la defineixen, fins i tot la refinen. Ella mateixa, cada cop més provecta, poleix les seves pròpies imperfeccions a la vegada que les pronuncia. I és que els mots són com una llima, i són també a vegades oportuns, però altres, acerbs. I ella els utilitza per fer el seu autoretrat.

6. La dona interpreta la noia

Incisius per anys,
no en fas servir d'altres
per parlar de tu:
els mots que t'arrenquen
la pell de la llengua
cada cop que els dius.

Finalment, després d'un camí força planer, els versos ferraterians es tornen costeruts i arribem al colofó del poema: la part més hermètica o polièdrica. Ferrater sentència que les paraules tallants, incisives, «arrenquen la pell de la llengua cada cop que els dius». Així doncs, la dona ja no és la noia; pel fet de ser dona és capaç d'observar-la des de la distància, però ja no és ella: les paraules d'ara, les que utilitza per parlar-ne, no són les paraules de la noia que va ser. La incomplerta, la inacabada, la imperfecta... resulta que era *realment* ella. La dona, però, qui és? Això és el que finalment mostra que la noia, l'essència de la dona, des del nou estatus es veu d'una manera esbiaixada.

7. Epíleg

Per acabar aquesta revisió del poema, només afegiré que, cent anys després del naixement de Gabriel Ferrater, el seu metrònom encara batega dins nostre. Certament, ara som noies, ara som dones... Però, potser el més important de tot és que, ara i aquí, bateguem. Ara, *som*.